

FORORD

E6-prosjektet Gudbrandsdalen er det mest omfattende utgravningsprosjektet som er gjennomført i Oppland noensinne. Det ligger et enormt arbeid bak denne boka, først og fremst i forbindelse med selve undersøkelsene og det påfølgende rapportarbeidet, men også i den videre bearbeidingen av materialet frem mot publisering. Boka er på alle måter en naturlig videreføring av utgravningsprosjektet og det endelige sluttproduktet. Det er med stor lettelse jeg endelig kan sende det ferdige utkastet til trykking, etter å ha jobbet inngående med Gudbrandsdalens arkeologi i godt over fem år. Utallige dager og kvelder har gått med til å gå gjennom og revidere tidligere tolkninger, sammenstille data, kvalitetssikre bidragene og flette de ulike artiklene sammen til en helhetlig publikasjon. Det har vært en fantastisk reise, men som ved alle reiser – uansett hvor fantastiske de er – så er likevel det beste å komme hjem, rydde vekk alt det man har drasset på og reflektere over hva man faktisk har opplevd. Man gjør seg unektelig noen umiddelbare tanker om kontrasten mellom hva man forventet da reisen begynte, og hvordan det faktisk gikk. Læringskurven har vært bratt og ikke minst tatt noen overraskende vendinger. Da jeg startet opp E6-prosjektet hadde jeg ingen forutsetninger for å forstå hvordan de kommende fem årene faktisk kom til å utarte seg. Allerede den første utgravningsdagen begynte kunnskapen om Gudbrandsdalens forhistorie brått å endre seg.

Kunnskapen om arkeologien i dalføret var relativt begrenset. Mye av kunnskapsstatus begrenset seg til synlige gravminner og innkomne løsfunn. E6-prosjektets resultater har gjort bildet langt mer differensiert enn hva man tidligere kunne utlede av det arkeologiske materialet. Regulær maskinell flateavdekking av bygningskonstruksjoner hadde tidligere ikke vært utført i Oppland, og jordbrukshistorikken var i liten grad undersøkt. Fron var på sett og vis en hvit flekk på det arkeologiske kartet, til tross for kjennskap til omfattende ressursutnyttelse i utmarka, rike gjenstandsfunn og store gravminner. I tillegg har E6-traseens beliggenhet tvunget frem arkeologiske undersøkelser i områder hvor man tidligere vurderte potensialet for fornminner som svært lavt. Følgelig hadde man også svært liten kjennskap til områdets flom- og rashistorikk, og hvordan disse faktorene har virket inn på bosetningsutviklingen i forhistorien. På den ene siden vurderte man dalbunnen som altfor flomutsatt for bosetning, men avsetninger fra flom og skred har også vist seg å forsegle kulturspor på ulike stratigrafiske nivåer. Man ville dermed heller ikke finne eldre bosetninger i utsatte områder, med mindre man gravde dypere enn det som er vanlig ved maskinell sjakting og flateavdekking. Noe av denne erkjennelsen vokste frem allerede under fylkeskommunens registreringer fra og med 2008, men kompleksiteten i flom- og bosetningshistorikken tok nok likevel et samlet

fagmiljø på senga da utgravningene tok til på Fryasletta den 4. juli 2011. Resultatet ble at vår forståelse av bosetningsutviklingen i Gudbrandsdalen måtte revurderes. Vi startet med blanke ark og avslutter med denne mursteinen av en bok, som nok likevel kunne vært dobbelt så lang.

Denne boka er organisert som en artikkelsamling, og består på sett og vis av to ulike deler. De første artiklene presenterer prosjektet, de faglige målsettingene og kunnskapsstatus på sentrale fagområder. I den andre delen presenteres utgravningsresultatene og de naturvitenskapelige analysene. Boka avsluttes deretter med en overordnet artikkel, hvor jeg forsøker å sette E6-resultatene inn i en større kulturhistorisk sammenheng.

Boka er full av kryssreferanser til de forskjellige bidragene, ettersom mye av materialet er så tett innvevd i hverandre. Dette kan nok bli en utfordring for leseren til tider, men har vært nødvendig for å få frem helheten i de samlede resultatene og unngå gjentakelser i teksten. Jeg håper leseren vil tilgi oss dette. Mange av presentasjonene står seg godt som selvstendige artikler, men jeg vil likevel anbefale å lese boka som et samlet verk. De som derimot har behov for raskt å sette seg inn i hovedresultatene kan nok med fordel hoppe rett til de oppsummerende artiklene 10, 12, 19, 20 og 28, og eventuelt følge kryssreferansene videre inn i boka hvis man har behov for mer detaljert kunnskap på noen områder. Jeg tror derfor at boka kan bli nyttig for de fleste, uansett interesser og eventuell knapphet på tid.

Flere av artiklene er tematisk orientert fremfor rene deskriptive omtaler av funnkompleksene, og søker heller å analysere resultatene innenfor et større faglig rammeverk. Dette er et bevisst grep for å gjøre boka mer leseverdige og aktuell for den faglige diskursen innenfor bosetnings- og utmarksarkeologien. De viktigste lokalitetene er likevel presentert i separate artikler, ettersom de har stor betydning for de overordnede tolkningene som presenteres i andre artikler. Enkelte vil nok kanskje likevel savne de mange katalogene og grundige funnbeskrivelsene som preger flere av de foregående utgravningspublikasjonene på Kulturhistorisk museum, men i dagens digitale tidsalder kan dette virke noe overflødig. Det ville dessuten sprengt alle rammer på bokprosjektet. Alle dataene er tilgjengelige via ulike nettressurser, som www.unimus.no og www.duo.uio.no, og aktuelle rapporter og museumsnumre er listet opp i artikkel 1 og 3. Denne gangen har vi isteden forsøkt å vektlegge hvilke implikasjoner resultatene har for vår forståelse av innlandsarkeologien i et overordnet perspektiv. Om vi har lykket fullt ut med det blir opp til den enkelte leser å vurdere, men jeg håper og tror at strategien vil bli verdsatt av et bredt publikum.

Denne publikasjonen hadde ikke vært mulig uten uvurderlig støtte og velvilje fra Statens vegvesen Region øst. Samarbeidet var upåklagelig i utgravningsperioden og det har vært spennende å følge veiprojektet og de visjonene som ligger bak ny E6 i Gudbrandsdalen. Vegvesenet har vist stor interesse for de faglige resultatene og velvillig fulgt opp med finansieringen av den vitenskapelige publiseringen. Det har vært et privilegium å ha vegvesenet som tiltakshaver og samarbeidspartner. Jeg ønsker også å rette en stor takk til Gudbrandsdalsmusea med Torveig Dahl og Per Gunnar Hagelien i spissen, for å ha bidratt til å skape så solide rammer rundt formidlingsarbeidet i utgravningsperioden, og for det gode samarbeidet den påfølgende tiden. Gudbrandsdalsmusea ble på

FORORD

mange måter vår lokale plattform, og ivaretar en viktig funksjon som en lokal forvalter av utgravningsresultatene. De lokale institusjonene er viktige brikker i en vellykket kulturminneforvaltning.

De viktigste bidragsyterne er likevel de mange medarbeiderne som i det daglige jobbet med å dokumentere de mange sporene etter Gudbrandsdalens forhistorie, og med sin innsats bidro til å realisere potensialet i E6-prosjektet. Jeg skylder en stor takk til Aija Macane, Arild Vivås, Birgit Fylling, Christian Lindh, Grethe M. Pedersen, Guro K. Lund, Hanna G. Hattrem, Ida Thorin, Ingvild Tinglum, John Atle Stålesen, Karolina Kegel, Kristin Eriksen, Kristine Ledsten, Lina Håkansdotter, Linn Trude Lieng Andreadakis, Lise Loktu, Mari D. Hartvigsen, Mari Malmer, Mikael Cerbing, Rebecca Cannell, Simon Karlsson, Synnøve Viken, Tina Villumsen og Øystein R. Andersen. Lise, Tina, Synnøve, Linn-Trude, Kristin og Rebecca har hatt viktige nøkkelroller på prosjektet, og må i særskilt grad nevnes. Det har vært en formidabel innsats og mye godt humør. Styringsgruppen var en viktig garantist for det faglige resultatet og leverte mange gode innspill og råd, som løftet prosjektet mange kvalitative hakk og bidro til en smertefri gjennomføring. Jeg står i takknemlighet til Jan Henning Larsen, Lars Pilø, Vivian Wangen, Bjørn-Håkon Eketuft Rygh, Ole Christian Lønaas og nok en gang Øystein R. Andersen for et svært givende samarbeid.

Helt til slutt ønsker jeg å rette en spesiell takk til Annette, Emma Karoline og lille Sverre Severin, som har vist stor tålmodighet med meg alle de gangene jeg har låst meg inne på et kontor for å trekke prosjektet og publiseringen i havn. Det er vanskelig å se for seg hvilket privilegium det faktisk er å ha en liten familie rundt seg, før man faktisk står midt oppe i det. Sverre skal ha en spesielt stor takk for at jeg ikke lenger har behov for vekkerklokke. Jeg har sjeldent vært så mye tidlig oppe om morgenen som det jeg er nå, og det er jo definitivt et pluss når man nærmer seg deadline.

Riga, 26.10.16
Ingar M. Gundersen
Redaktør